

DUHOVNO ISCJELITELJSTVO U VJERSKOJ ZAJEDNICI RADOSNA VIJEST

ZORAN ČIČA
Palih omladinaca 41
41000 Zagreb

UDK 398. 33
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Primljeno: 15. 09. 1991.

Duhovno iscjeliteljstvo kao religijski fenomen u radu se tretira kao predmet kulturološke analize. Na temelju modificirane i nadopunjene Maussove podjele elemenata koji konstituiraju magiju, daje se analiza iscjeliteljskog obreda jedne pentekostalne zajednice, te interpretacija smisla i biti duhovnog iscjeliteljstva.

Fenomen iscjeliteljstva

Tema ovoga rada je duhovno iscjeliteljstvo. Sam termin se u literaturi upotrebljava dosta elastično. Prema Olaviju Räsänenu, on pokriva razne vrste tehnika koje se zasnivaju bilo na psihičkoj sili, bilo na asistenciji nadljudskih bića. Oblici variraju od iscjeljivanja molitvom do različitih medijalnih tehnika. Proširen, obuhvatit će čak i mentalno iscjeljivanje u kojem iscjelitelj prenosi vlastitu energiju na pacijenta (Räsänen, 1983: 68).

Na temelju analize duhovno-iscjeliteljskog obreda u kršćanskoj vjerskoj zajednici *Radosna vijest* (a taj materijal, kako ćemo nešto kasnije vidjeti, zapravo nadilazi okvire same te zajednice), pokušat ću dati uže određenje tom pojmu. U njega će svakako morati biti uključeni svi slučajevi u kojima tretman pacijenta podrazumijeva postojanje sistema predodžbi i simbola religioznog karaktera. Predodžbe i simbolika obrađeni u ovom radu jesu religijske prirode; oni proizlaze iz kršćanske religije. Međutim, da bismo u nekom slučaju ustanovili da je riječ o duhovnom iscjeliteljstvu, simbolički sistem i svjetonazor koji su u upotrebi ne moraju proizlaziti iz neke institucionalne religije. Definicija duhovnog iscjeliteljstva prema kojoj ćemo se kretati obuhvatit će npr. i u južnoslavenskoj tradicijskoj kulturi dobro poznatu praksu istjerivanja uroka (vidi Đorđević, 1985). Predodžbe o postojanju uroka kao entiteta koji uzrokuju bolest, tumačenje njihova karaktera, radnje i simboli koji su u upotrebi pri zaštiti i otklanjanju uroka, svakako se mogu nazvati religioznim. Možda najreprezentativniji primjer predstavlja šamanizam sa svojom iscjeliteljskom osebujnošću, na što ćemo se još vratiti. Premda izvorno šamanizam nalazimo u ruralnim, neurbanim sredinama, postoji mišljenje da se pojave poput evanđeoskog iscjeliteljstva u modernim, industrijskim

društvima, mogu po svojoj socijalnoj ulozi i psihološkim mehanizmima na koje se oslanjaju, dovesti u izravnu vezu sa šamanizmom (Haviland, 1987: 318).

Postojanje duhovnog iscjeliteljstva u Zagrebu moguće je promatrati i u širem kontekstu, kao dio jedne kulturološke tendencije doba u kojem živimo. Za tu se tendenciju može reći da je, zbog razumljivih kulturno-historijskih, ekonomskih i drugih uvjetovanosti prisutnija ili čak karakteristična za razvijeni zapad, a granica joj se prelama, kao i tolike do sada, negdje preko teritorija nekadašnje Jugoslavije¹.

Zeitgeist na koji aludiram jest činjenica da proteklo desetljeće (a u zapadnim zemljama i duže) svjedoči o sve većem značaju i mjestu koje u svijesti i načinu života ljudi zauzimaju tzv. alternativni pristupi životu. Oni svojom teorijskom i praktičnom raznovrsnošću variraju od načina ishrane (makrobiotika, vegetarijanstvo, liječenje gladovanjem itd.), preko radiestezijskih konzultacija u svezi razmještaja namještaja u kući, lociranja najzdravijeg mjesta za spavanje i dijagnosticiranja bolesti pomoću viska (čak do profesionalizacije radiestezista), novih tendencija u nošenju nakita (blagotvorni utjecaj određenih metala i kristala), do već dobro poznatih bioenergetskih, hiropraktičkih i drugih tretmana te vrste. U čitavoj skali tih tzv. alternativnih pristupa i metoda, svoje mjesto zaslužuju svakako i religiozni fenomeni iscjeljivanja. Ne pokušavam ovime ustvrditi neku organsku vezu između navedenih pojava i religioznog iscjeliteljstva (u ovom slučaju kršćanskog), iako bi se i s tog aspekta imalo što reći. Ono što je za sada bitno, jest prepoznati zajednički nazivnik ovom kulturološkom toku, a to je naglašeni porast interesa javnosti za onim što bismo mogli nazvati "zaboravljenim znanjima", "drevnom mudrošću življenja", starim tekstovima raznih civilizacija, okultnim znanjima, misticizmom uopće. To se vrlo evidentno odražava u masovnim medijima (na hrvatskom tržištu pojavilo se nekoliko časopisa za granična područja znanosti sa štokavskog govornog područja: zagrebačke "Misterije" i "Epicentar" koji se ubrzo ugasio, beogradske "Tajne", "Treće oko", "Svetlost duha", sarajevska "Arka"; tv-emisije s tom tematikom), javnim predavanjima raznih zajednica (od onih zapadnog tipa poput Rozenkrojčera ili Nove Akropole, do onih istočnjačke aspiracije poput Međunarodnog društva za svjesnost Krišne, Centra za transcendentalnu meditaciju ili Ananda Marge), izdavačkoj politici izdavačkih kuća i privatnika (knjige, riječnici i priručnici o mitologiji i religiji starih kultura, ezoteriji, misticizmu). U Zagrebu su osnovana i društva indikativnih naziva: Hrvatsko akademsko društvo istraživača graničnih područja znanosti, Društvo za cjelovit razvoj čovjeka, Društvo za unapređenje kvalitete života.

Iz ideološke konfrontacije komunizma i religije proizašao je i karakteristični poslijeratni odnos našeg društva prema religiji i njezinoj fenomenologiji. Iscjeliteljski aspekt religijske prakse nije u takvim okolnostima imao prostora za veću popularizaciju. Međutim, ekspanzija ideje Novog doba (čiji je sastavni dio i već spomenuta alternativa) koincidirala je u nas s mijenom političkih, a potom i ideoloških prilika što je, između

1. Prisetimo se samo razmeđa koje su se kroz povijest odvijale upravo na južnoslavenskim prostorima, ostavljajući duboke kulturne, socijalne, političke i druge tragove: podjela Rimskog Carstva na Istočno i Zapadno 395., raskol kršćanstva 1054., tu je stao prodor i učvršćivanje islama u Evropi, sporazum Churchill - Staljin u listopadu 1944. o podjeli interesnih sfera upravo ovdje se dijelio na 50:50 (ali ne u teritorijalnom smislu), a sve te utjecaje reflektirala je i recentna državno-politička kriza.

ostalog, imalo za posljedicu stvaranje povoljnog tla u svijesti ljudi s jedne, te intenziviranje djelatnosti raznih zajednica, pa tako i kršćanskih, s druge strane. K tome treba dodati da ideja Novog doba počiva na raširenom astrološkom vjerovanju da je upravo ovo vrijeme u kojem se nalazimo međa u kojoj prestaje era Ribe (kojoj je obilježje dalo kršćanstvo na sebi svojstven način), te da nastupa era Vodenjaka. On, prisjetimo se samo, u Zodijaku simbolizira kolektivnu solidarnost, suradnju, bratstvo i odricanje od materijalnih stvari, što u ovom kontekstu implicira dolazak doba u kojem će ljudi biti okrenuti duhovnim vrijednostima i istinama, kroz spoznaju težnje istim apsolutnim vrijednostima prevladati vjerske, rasne, kulturološke i druge partikularizme, napokon doba u kojem će se, kroz tako pročišćen i suptiliziran ljudski medij, čovječanstvo približiti onoj izvornoj životnoj sili, neprolaznoj, sveobuhvatnoj i sveprisutnoj, da će ona sama moći djelovati kroz njih i svjedočiti svoje prisustvo. Takvo shvaćanje zajedničko je, na ovaj ili onaj način, mnoštvu raznolikih skupina čiji se interes kreće u širokom rasponu od "yoge, piramidalne moći, holističkog zdravlja, NLO-susreta, geodetskih sila, tradicijskih magijskih i parafizikalnih istraživanja" (Religije svijeta, 1987; 384), do eklektički usmjerenih pojedinaca i grupa kršćanske orijentacije. Općenito se može reći da ideja Novog doba afirmira, ili možda točnije, reafirmira, neke stare vrijednosti: znanje (o čovjeku na svim njegovim egzistencijalnim nivoima, te prirodi svijeta što ga okružuje), sposobnost, progresivnost, suptilnost, moralnost itd.

Sve to stvara jednu izuzetno pogodnu mentalnu klimu otvorenosti i znatiželje, pri čemu svaka konkretna manifestacija inače apstraktnih duhovnih pretpostavki privlači veliki broj interesenata različite religiozne, socijalne, kulturne i obrazovne provenijencije. U tom svjetlu treba sagledati i djelatnost kršćanske vjerske zajednice Radosna vijest koja svoje postojanje i djelatnost zasniva na onim biblijskim novozavjetnim tekstovima koji naglašavaju svjedočansku ulogu tzv. duhovnih darova što ih pred javnošću manifestiraju njezini apologeti. Tako viđen iscjeliteljski aspekt vlastite religijske prakse zatijeva i pokušaj da se ona prezentira izvan uskih okvira zajednice.

Duhovno iscjeliteljstvo u kršćanstvu niti je novija pojava, niti je ograničeno na samo neku od konfesija unutar toga tijela, niti je po svojim manifestacionim oblicima jednoliko. Pokušaj povijesnog pregleda bio bi rad za sebe, no ovdje je dovoljno reći da iscjeliteljstvo u kršćanstvu staro koliko i kršćanstvo samo (štoviše, čini se da je u samim počecima bilo jedan od naglašenijih aspekata), a da na prijelazu devetnaestog u dvadeseto stoljeće nastankom novih evanđeoskih struja dobiva svoj novi zamah. Formalni raspon religiozne kurativne medicine (dakako u fleksibilnom poimanju smisla te riječi) prisutne u Zagrebu i Hrvatskoj može se razvući od raznih evanđeoskih zajednica (Evanđeoska /bivša Pentekostalna/ crkva, Univerzalni život) "koje izvode svoje iscjeliteljske obrede kao dio svojih religijskih službi" (Santino, 1985: 155) u raznim oblicima, preko grupnih molitvi za ozdravljenje i sl. i kršćanske meditacije, do hodočašća na sveta mjesta.

Da bi se unijelo nešto više jasnoće po ovom pitanju, potrebno je dati izvjesno pojašnjenje formalno-organizacijske prirode. Premda ne predstavlja najvažniju stavku u službi Radosne vijesti, molitva za ozdravljenje, ili drugačije rečeno, iscjeliteljski aspekt

religijske prakse (pored ostalih tzv. duhovnih darova što ih apostol Pavle u više navrata nabraja u svojim poslanicama²) jest u određenom smislu *differentia specifica* po kojoj se ona razlikuje od onih crkvi koje takvu praksu službeno ne priznaju. S druge pak strane, ta *differentia specifica* nije nešto svojstveno samo Radosnoj vijesti niti po teološkim postavkama, niti po praktičnim manifestacijama. Naprotiv, Radosna vijest samo je dio veće cjeline koja se naziva Pentekostalnim pokretom, pa bi prema tome i ona sama bila jedna od mnogih (u Zagrebu četiri) pentekostalnih crkava. Pentekostalni pokret kreće u svoj obnoviteljski pohod početkom ovog stoljeća³, i tokom proteklih devedeset godina, a u posljednja dva desetljeća paralelno sa srodnim karizmatiskim pokretom izvršit će snažan utjecaj i naći jaku podršku u svim ostalim kršćanskim crkvama, kako u klasičnim protestantskim crkvama, tako i u Rimskoj Crkvi, a navodno i u Pravoslavnoj.

Temeljna postavka na kojoj se bazira ta nova struja unutar kršćanstva, jest onaj novozavjetni izvještaj u Djelima apostolskim koji govori o događajima koji su se zbili među apostolima na blagdan Pentekostes. Tada su, prema izvještaju, apostoli bili kršteni Svetim Duhom što se, između ostalog, manifestiralo govorenjem na nepoznatim jezicima (glosolalija), a nadalje i sposobnošću iscjeljivanja bolesnih. Vjera u univerzalnost tog događaja, odnosno mogućnost i sposobnost da se on reaktualizira i ostvari tu i sada snagom vlastitog religioznog iskustva, predstavlja osnovu pentekostalne i karizmatске obnove. Prema tome i sve praktične manifestacije u djelatnosti takvih zajednica koje proizlaze iz ovih postavki u svojoj su biti slične i srodne, ako ne i istovjetne.

Pristup istraživanju

Radosna vijest je mala zajednica (pedesetak članova) i postoji više od deset godina. Na liniji ekumenističkog duha i karizmatiskog zajedničkog nazivnika postoji suradnja s drugim zajednicama karizmatiskog usmjerenja, kao što je npr. **Međunarodno zajedništvo poslovnih ljudi cjelovitog evanđelja** (Full gospel business men's fellowship international). Jedan od aspekata takve suradnje, ovdje relevantan, jest gostovanje onih ljudi iz drugih zajednica koji su se pokazali osobito uspješnim na području manifestiranja iscjeliteljskog dara, kao i evangelizacije uopće. U takvim se prilikama nastoji događaj javno oglasiti i privući interesente, pa je tako prilikom gostovanja dr. Mahesha Shavde iz SAD-a od 5. do 8. lipnja 1990. u dvorani hotela Panorama u Zagrebu zbog velikog interesa iznajmljena mala dvorana Doma sportova (slika br. 1). Međutim, osim prilikom ovakvih gostovanja, kao što je već rečeno, molitve za ozdravljenje odvijaju se i u okviru redovitih religijskih službi.

Na ovome mjestu promatrani će fenomen biti tretiran kulturološki, iako se njegova višeslojnost time ne iscrpljuje; sociološki, psihološki, pa i medicinski aspekti time bi tek mogli biti otvoreni. U takvom pristupu seansu duhovnog iscjeliteljstva vidim kao kulturni čin pri kojemu se upotrebom društveno (na nivou grupe ili šire društvene

2. Vidi: 1Kor 12,8-11 i 12,28-31; Rim 12,6; Ef 4,11.

3. "Pentekostalci smatraju taj sat, 19 sati uvečer na Silvestrovo 1900., jednim od ključnih datuma svoje povijesti. Oni ističu da je prvi put od ranih dana Crkve, traženo krštenje Svetim Duhom, u očekivanju da govorenje jezicima bude prvi dokaz." (Noorbergen, 1974: 13).

zajednice) relevantnih i od pojedinaca verificiranih kulturoloških obrazaca, na specifičan način i pod određenim uvjetima sprovodi socijalno- sakralna regulacija fizičke, psihičke ili duhovne egzistencije pojedinca. Pri tome ne treba gubiti iz vida da je riječ o tradicijskom sistemu liječenja rukopoložanjem i zaklinjanjem, koji se ovdje nalazi u specifičnom religijskom kontekstu.

Podjela elemenata magije na izvršioaca, predodžbe i činove, koju je Marcel Mauss iznio u svojoj "Skici za opću teoriju magije" (Mauss, 1982; 71) bit će upotrijebljena kao okosnica za analizu iscjeliteljskog obreda. Da bi bili obuhvaćeni svi elementi koji u njemu sudjeluju, ovakvu podjelu nadopunio sam još jednim pojmom, a to su recipijenti. Za skupljanje podataka koristio sam se metodom izravnog promatranja i razgovora. Podatke sam prikupljao u razdoblju od proljeća 1990. do proljeća 1991. u raznim prilikama: povremenim prisustvovanjem na tjednim bogoslužjima, osobnim kontaktima sa članovima zajednice, a nadalje je informativan i ilustrativan bio spomenuti seminar dr. Mahesha Shavde. Prilikom iznošenja podataka nastojat ću dati model situacije, obzirom da obred zna varirati u nekim svojim elementima ovisno o prilici kojom se izvodi, okolnostima i sl. Napokon, želio bih ukazati na eventualni problem nedostatka podataka koji bi se odnosili na bliži pogled "iznutra". Kao i uvijek u osjetljivim pitanjima vjere, nije lako o intimnim pitanjima, za pojedinca svetim, raspravljati na profan način. On o svome iskustvu, naime, niti nema potrebu govoriti na način koji bi ga bilo kako doveo u pitanje.

ISCJELITELJSKI OBRED

1. Iscjelitelj

Poslije toga pozove k sebi učenike te im dade vlast da mogu izgoniti nečiste duhove i liječiti od svake bolesti i svake slabosti."

Liječite bolesnike, uskrisujte mrtvace, čistite gubavce, izgonite zle duhove! Badava ste primili, badava i dajte."

(Mt 10,1 i 10,8)

Osoba iscjelitelja svakako je središnja točka cjelokupnog događanja. Kako je redovito riječ o propovjedniku, on je i teološki obrazovan, mada teorijski taj preduvjet nije nužan. Naime, ukoliko se iscjeljivanje vrši u sklopu redovite službe, ili neke prigodne propovjedi, nužno je da propovjednik bude odlično upoznat sa biblijskim tekstovima. Obzirom da je čin iscjeljivanja obično vrhunac propovjedi, kruna kojom se praktično svjedoči snaga i ispravnost, te istinitost vjere, propovjednik u toku propovjedi nastoji vještim kompiliranjem citata iz raznorodnih biblijskih knjiga (koja se kao "božja riječ" doživljava kao cjelina i vrhunski autoritet) izgraditi i potvrditi bilo tezu određene propovjedi, bilo teorijske postavke doktrine same. Izuzetna elokvencija gotovo je pravilo. Kontrola nad ritmom govora od naglašavajuće sporosti do kulminacijske ritmičnosti, često popraćenim gestikulacijama ruku, emotivnost, angažiranost, bitne su odlike karakteristične propovjedi.

Pri kraju propovjedi, u toku koje je stvorena povoljna atmosfera, propovjednik će preuzeti ulogu iscjelitelja. Pozvat će sve one koji pate od neke bolesti, koje imaju

poteškoća u odnosima s drugim osobama, uopće sve koji imaju težak problem koji zahtijeva razrješenje, neka pristupe.

Može se dogoditi da propovjednik ima i svoje pomagače, ili točnije, često ih ima, jednog ili više njih. To su obično laici, ali ozbiljne osobe i iskusne u takvim situacijama, jer ove mogu uroditi iznenađenjima. O njima će nešto više riječi biti u poglavlju "recipijenata". Ovdje je potrebno zadržati se na jednom drugom aspektu, a to je činjenica da propovjednik-iscjelitelj, iako jest onaj koji rukovodi javnim obredom i obično najkompetentniji u tim stvarima, nema ekskluzivno pravo na iscjeliteljske sposobnosti. Premda se neki ljudi doista smatraju nadarenijima za taj posao, teorijski je otvorena mogućnost da svatko od vjernika može manifestirati takve sposobnosti. Do toga može doći spontano, ali također i svjesnim nastojanjem. U tu svrhu je spomenuti dr. Mahesh Shavda održao i kraći seminar usmjeren na obuku vjernika u iscjeljivanju bolesnih, "istjerivanju duhova" i sl. Neki pokazatelji ukazuju na to da vjernici doista u svojoj privatnoj svakodnevici pokušavaju energijom svoje molitve (ili udruženo) intervenirati u zdravstveno stanje svojih bolesnih prijatelja, rođaka, znanaca. "Istjerivanje duhova" se obično ne preporuča jer, prema iskustvu, može doći do nezgodnih situacija u kojima se neiskusna osoba ne bi znala snaći.

Iz ovakvog stanja stvari, nazire se jedna predodžba koja zapravo i omogućuje ovakvu laicizaciju religijske prakse. Riječ je o tome da zapravo postoje dva nivoa operacionalizacije pri činu iscjeljivanja:

a) Na vidljivom nivou to je djelatnost iscjelitelja (propovjednika ili laika);

b) Na nevidljivom nivou, a posredstvom iscjelitelja kao medija djeluje sam Sveti Duh vlašću Isusa Krista. On je taj koji iscjeljuje, on je izvor blagotvornog djelovanja, on je sila reanimacije. Stoga je jasno da na takvo što nitko nema monopol i da je svatko potencijalno u mogućnosti da sveprisutnost Svetoga Duha, a s blagoslovom Isusa Krista, operacionalizira u željenom pravcu. Ta se, pak, mogućnost temelji na već spomenutom događaju u Djelima apostolskim, pri čemu se on smatra samo prvim takvim svjedočanstvom kojega je Isus za života univerzalno obećao svojim svjedocima u budućim pokoljenjima.

U skladu s gore navedenim, spol ne predstavlja nikakvu formalnu diskriminativnu prepreku za uspješnost u takvoj djelatnosti. Evanđeoski je imperativ osobni odnos čovjeka s Bogom, te u toj neposrednoj vezi nema razloga zbog koje žena ne bi mogla biti jednako uspješan "kanal" kao i muškarac. Razlog zbog kojeg se to ipak u praksi češće ne događa vjerojatno je više socijalne prirode, odnosno proizlazi iz uvriježenosti tradicionalno pasivnog položaja što ga žene imaju u kršćanskoj hijerarhiji, kao uostalom i u drugim velikim religijama. A čini se da se kvalitete snažne sugestibilnosti, čvrstine i autoritativnosti, tako nužne i bitne u situacijama koje ovdje razmatramo, još uvijek dosta teško pripisuju ženama.

Obavljanje samog čina, u skladu s jednostavnošću evanđeoskih zajednica inače u pitanjima bogoslužja, ne zahtijeva nikakve pomoćne rekvizite. Propovjednik-iscjelitelj nosi obično građansko odijelo, a služi se jedino vlastitim rukama, a ponekad niti njima.

Prema tome, za uspješnost u iscjeljivanju nije potrebno neko nesvakidašnje znanje. Smatra se da je presudno biti blagoslovljen tim darom kao što je bitan i unutrašnji

osjećaj za pozvanost, te snažna determinacija. Prema vlastitim izjavama praktičara, niti oni sami često ne znaju što bi rekli ili učinili u nekoj situaciji, te odluku i djelovanje prepuštaju nadnaravnom autoritetu.

Osobe koje se pokazu osobito uspješnim u iscjeliteljskoj praksi, često putuju svijetom manifestirajući svoju darovitost. Treba, dakle, imati u vidu da su oni u tim slučajevima uvijek stranci u okolini u kojoj djeluju, bilo jezikom, bilo čak i rasno. Ta činjenica sigurno nije psihološki zanemariva kada se razmatra uspjeh što ga polučuju karizmatici širom svijeta, a sasvim izvjesno baca svjetlost na uspjeh što ga je u Zagrebu imao dr. Mahesh Shavda (Indijac koji propovijeda na engleskom). U tom smislu indikativan je onaj citat iz Evanđelja po Marku, koje govori o Isusovoj slaboj djelotvornosti u vlastitu zavičaju:

"Isus im reče: 'Prorok je bez časti jedino u svom zavičaju, kod svoje rodbine i u svojoj kući.' I nije mogao ondje učiniti nikakva čuda, osim što izliječi nekoliko bolesnika stavljajući na njih ruke. I čudio se njihovoj nevjeri."

(Mk 6,3-6)

I tu se, kod pitanja vjere, povjerenja, dotičemo svijeta predodžbi koje leže u pozadini i temelju same prakse.

2. Predodžbe

"Nadalje vam kažem: ako dvojica od vas na zemlji jednodušno zamole što mu drago, dat će im Otac moj nebeski. Jer gdje su dvojica ili trojica sabrana radi mene, tu sam ja među njima."

(Mt 18,19-20)

Kao što je već rečeno, sugestibilna i inspirativna propovijed bitan je preduvjet uspješnosti iscjeliteljskog čina. Međutim, da bi mogla ostaviti nekakvoga, ili bolje rečeno željenoga traga u slušaoca-potencijalnog recipijenta, ona podrazumijeva izvjesne pretpostavke doktrinarne prirode. Potrebno je da recipijent bude upoznat s osnovnim kosturom kršćanskog mitološkog obrasca (kao što to uglavnom već jest), koji se na ovaj ili onaj način (u toku propovijedi, spontanim glasnim molitvama vjernika, pjevanjem pjesama) obnavlja u toku bogoslužja. Time se postavlja mitska kulisa zbivanja. Takvo razjašnjenje je nužno, jer iz mitske koncepcije svijeta, prirode i odnosa koji vladaju u svijetu, a i šire (jer riječ je o kozmičkom antagonizmu Dobra i Zla), proizlaze i dijagnoze koje se stavljaju pred ljude, na osnovi njih iznalaze se rješenja, a nadalje i konkretni postupci koji bi trebali praktično operacionalizirati mitske postavke.

U svojim osnovnim crtama, relevantnim za objašnjenje iscjeliteljske prakse u okviru kršćanskoga mita, mit se kreće u rasponu od tri ključne točke:

a) Prvobitni (istočni) grijeh

Njegove posljedice nadilaze njegove počinitelje, te se protežu na cjelokupno čovječanstvo. Čovjek je svojim padom doveo sebe u mogućnost da bude izvrgnut djelovanju zlih sila u svemiru. Kao najočiglednija posljedica javlja se čovjekova smrtnost, a shodno tome i bolest.

b) Isusovo rođenje kao Bogočovjeka i njegova iskupiteljska smrt

Grieh čovječanstva jest čin jednosmjernog raskida bliske zajednice s Bogom. Taj grijeh je tako težak i fundamentalan da niti jedna žrtva nije dovoljno velika, niti dovoljno moćna da premosti napravljeni jaz. Bog sam je jedini dostatni zalog, jedino on, otjelovljujući i žrtvujući sebe samoga, može svojom iskupiteljskom krvlju ponijeti i oprati grijehe čovječanstva. Taj, u povijesti čovječanstva centralni i prijelomni čin, zbio se u osobi Isusa Krista.

c) Čin osobnog obraćenja i prihvaćanja Isusove žrve

Stvar je osobne odluke svakog čovjeka da li će odlučiti, kako se to često ponavlja, "primiti Isusa u svoj život" ili ne. Činom prihvaćanja čovjek, zapravo, daje Bogu do znanja da je spreman povinovati se i dozvoliti njegovoj nevidljivoj, sveprisutnoj i iscjeljujućoj sili da djeluje. Iskupiteljska Isusova žrtva toliko je moćna da prihvatiti je znači zapravo biti oslobođen tereta vlastite grešnosti, time i posljedica koje iz nje proizlaze (u krajnjoj instanci to će značiti primitak vječnoga života, a ne svršetak u paklu), a nadalje zaštitu od utjecaja Zla.

To je, dakle, mitski kontekst, kozmička dimenzija onoga što se doista događa na zemaljskom planu. Čovjekovo iskonsko stanje je zdravo, čisto, bezgrešno. U takvom stanju, stanju pune životnosti i bliskosti s Tvorcem, nema mjesta za infiltraciju bilo kakve negacije života u ljudsko biće. No svojim neposluhom i padom, čovjek otvara vrata sili Zla, izvoru negativiteta. Tu leži uzrok ljudskim patnjama.

Na više mjesta u evanđeljima navode se opisi Isusovog obraćuna s "nečistim silama":

"Kada stiže na drugu obalu u gadarski kraj, dođoše mu u susret dva opsjednuta, što su izišli iz grobova. Oni bijehu tako bijesni da nitko nije mogao proći onim putem. I, najedamput, povikaše: 'Što hoćeš od nas Sine Božji? Jesi li došao ovamo da nas mučiš prije vremena?' Nedaleko od njih paslo je veliko krdo svinja. Zli duhovi zamole Isusa: 'Ako nas istjeraš, pošalji nas u krdo svinja!' 'Idite', reče im."

(Mt 8,28-32)

Premda se, prema iskustvima praktičara, u najekstremnijim primjerima iskazuju najočiglednije, zle sile imaju svoje prste i u mnogim drugim ljudskim nevoljama. Nazivaju se nečistim, zlim duhovima, demonima, a svoj izvor i vodstvo imaju u utjelovljenju zla u svemiru, palom anđelu Sotoni. Tako postoje demoni raznih kompetencija: demoni samoubojstva, požude, gluhoće, sljepoće, ovisnosti o drogi, alkoholu itd. Način na koji duhovi dolaze i nastanjuju se u nekom biću teško je utvrditi, ali se smatra da svaka traumatična situacija predstavlja potencijalna vrata za ulazak. Prema izjavi dr. Shavde, moguće je čak da se demon nastani u djetetu još u utrobi majke, ukoliko je ono neželjeno: tada se, na primjer, radi o demonu odbačenosti. Bavljenje okultizmom, istočnim meditativnim tehnikama, kontaktiranje s vračarama, spiritizam, prema doktrini, gotovo da predstavljaju poziv nečistim silama da se upletu u život aktera. Životne situacije koje u tom smislu predstavljaju opasnost za čovjeka izuzetno su brojne, a moć pojedinca da im se odupre ili ih svlada, minimalna je ili nikakva. Jedini izlaz je u predavanju i zazivanju Isusa. No čini se da čak niti tada čovjek ne može biti dovoljno oprezan, jer dr. Shavda navodi primjer trojice pastora iz Clevelanda, koji su također podlegli duhovima.

S jedne strane stoji, dakle, mitska struktura koju je nužno prihvatiti ukoliko se želi imati aktivnog učešća u samom obredu. Tu su nadalje konzekventne doktrinarne postavke koje iz mita proizlaze. Napokon, tu su i već spominjane predodžbe koje se odnose na same praktičare iscjeljivanja: vjera u to da je ovlaštenje koje je Isus dao apostolima univerzalno. U tom smislu indikativan je trenutak u kome dr. Shavda traži od prisutnih vjernika da za njim tri puta glasno ponove rečenicu: "Djela koja je Isus činio i ja ću činiti!" Uza sve to, vještiji će propovjednik u više navrata snažno sugerirati, zatvorenih očiju trenutnu prisutnost i djelotvornost Svetog Duha, što, ovisno o stupnju zanosa može u prisutnih izazvati raznolike manifestacije, o čemu nešto više u poglavlju o recipijentima.

Na kraju treba spomenuti još jednu praktičnu implikaciju karizmatiskog doživljaja teze o sveprisutnosti Svetog Duha i svevlasti Isusa Krista. Evandeoske zajednice, baš zbog spomenutog poosobljenja čovjekovog odnosa s Bogom, nemaju onoga kulta crkvene arhitekture kakvog poznajemo u katoličkoj i pravoslavnoj vjeri. U njihovoj praksi mjesto na kojemu se tjedno okupljaju vjernici na bogoslužju, više ima socijalnu funkciju održavanja međusobnih kontakata, uzajamne inspiracije i zajedničkog slavljenja, a manje svrhu ispunjenja svoje vjerničke dužnosti ili odnosa prema Bogu. To je moguće i stoga što su te zajednice obično male, pa im za tu svrhu, kao u slučaju Radosne vijesti može poslužiti obična obiteljska kuća nešto prilagođenih prostorija. No ako to brojnost članova zahtijeva, i bilo koji pogodni javni objekt poslužiti će svrsi, pa je tako Radosna vijest svoja tjedna bogoslužja održavala dosta dugo i u dvorani hotela Panorama. A kako smo vidjeli, kada je posebna namjena to nalagala, ni Dom sportova nije bio toliko profan da ne bi mogao odigrati ulogu božjega hrama. Jer pojam sakralnog ne vezuje se uz mjesto, ili osobu, već uz unutrašnji doživljaj, stanje duha kojim se potvrđuje osobna karizma, dar koji ponovo uključuje pojedinca u zajednicu. Zajednica, pak, sa svoje strane ima vrhunski značaj u osiguravanju uvjeta koji omogućuju da do toga uopće dođe. Male zajednice po svom karakteru imaju veće predispozicije da generiraju izvjesnu socijalnu stabilnost. Kako i sami za sebe kažu u Radosnoj vijesti, to je "zajednica ljudi koji zajedno štiju Boga, brinu se za međusobne potrebe materijalne i duhovne prirode, te doživljenu Božju ljubav dijele s drugima". U takvim okolnostima redovita je praksa da se psihička energija čitave zajednice mobilizira npr. u svrhu davanja blagoslova svojim pojedinim članovima u raznim prilikama: od blagoslivljanja novorođenog člana (obzirom da ga se ne može krsiti), do blagoslivljanja onih članova koji odlaze na neki put ili onih koji to jednostavno sami zauraže. A ova solidarnost osobito se osjeća u situacijama bolesti i ozdravljivanja. Prema tome, efekt žive socijalizacije individualnih životnih situacija, a nadasve kolektivan karakter mitskih predodžbi, imaju psihološki bitnu ulogu u određenju intenziteta religioznog doživljaja pojedinca.

3. Činovi

Kada vidje Isus da sve više naroda prilazi, zaprijeti nečistom duhu i reče mu: 'Nijemi i gluhi duše, ja ti zapovijedam, izidi iz njega i više se ne vraćaj u nj.' On zaviče, silno srese dječaka te iziđe iz nje".

(Mk 9,25-26)

Brojni opisi Isusovih iscjeliteljskih zahvata u evanđeljima predstavljaju uzor koji se nastoji reproducirati. Kao i u slučaju Isusove djelatnosti, tako su i ovdje činovi pri iscjeljivanju u svojoj pojavnosti vrlo jednostavni. Ukoliko je riječ o redovitoj službi, jednostavnost molitvi za ozdravljenje je maksimalna, međutim, nešto složenije oblike poprima pri gostovanjima karizmatika drugih zajednica. Naime, najpovoljnija okolnost koja se može zahtijevati kao pretpostavka za uspješno iscjeljenje jest osobna predanost Isusu. To se, dakako, najbolje očituje u tome da li je osoba primila krštenje ili nije. No kako evanđeoske zajednice pitanje krštenja tretiraju na njima svojstven način (ono mora biti posljedica vlastite odluke, a ne mehanički dio sakramentologije), izvjesnost o prihvaćanju Isusa treba osjetiti u sebi tu i sada, jer se samo time potvrđuje autentičnost vjere. Stoga je na spomenutom skupu u Domu sportova dr. Shavda sa stotinjak onih koji su izrazili spremnost i otvorenost da, bilo tek naprave prve korake u svom vjerničkom životu, bilo potvrde svoju dotadašnju vjeru, izvršio neku vrst grupne inicijacije. Nakon što su sišli sa tribina i skupili se pred pozornicom, dignutih ruku u zrak ponavljali su za dr. Shavdom (odnosno prevodiocem) invokaciju Isusa i izjavili svoju predanost (sl.1). Time je formalno postignut konsenzus o svjetonazoru, odnosno predodžbama koje stoje u osnovi čina. Na redovitim bogoslužjima ovakvo što nije potrebno jer svi koji zatraže pomoć ove vrste već imaju važeće krštenje.

Silka 1

Recipijenti obično stanu u red (ili više njih) jedan pored drugog. Propovjednik-iscjelitelj ide od jednog do drugog i najčešće pita za nevolju. Recipijent ukratko izloži o čemu se radi. U jednostavnijem obliku ono što će uslijediti bit će molitva propovjednika za razriješenje nevolje dotične osobe, koju će izreći diskretno naglas ili djelomice u sebi, često ruku položenih na osobu. U ovakvom slučaju propovjednik može po unutrašnjem osjećaju koji se smatra relevantnim pozvati nekoga od članova zajednice da za to vrijeme čini to isto.

Slika 2.

U osebujnijoj varijanti obreda, iscjelitelj će redovito položiti ruke na recipijenta na različite načine, često jednu na glavu, drugom držeći ga za ruku (sl.2). Kako se smatra da u tom trenutku iscjelitelj posreduje izlivanje Sveta Duha na osobu, takve geste popraćene su kratkim rečenicama: "Sad Gospode. Sad, u ime Isusa Krista. Još Bože. Potvrdi riječ Isusa. Hvala ti Isuse." No ako to njegova osobna procjena naloži, iscjelitelj

će se obratiti izravno duhu koji je uzrok nevolje i zapovijediti mu da iziđe. Tu nema puno razgovora, jer kako se smatra, demoni su prepređeni i pokušat će voditi duge razgovore kako bi zaveli, a s njima treba samo jedno - istjerati ih van. A ako demoni nekad i pitaju kamo da idu, što se navodno zna dogoditi, treba im reći: "Idite tamo kamo vas Isus šalje."

Prema tome, jedina sredstva koja iscjelitelj koristi jesu božanski autoritet i osobna karizma. Trebalo bi još samo pri ovom opisu onoga što iscjelitelj čini reći što on, ukoliko mu unutrašnji glas ne naloži, neće učiniti. Neće položiti svoje ruke na okultiste, štovaoce kulta Sotone i slične. Taj stav temelji se na citatu iz Prve poslanice Timoteju 5,22 koji kaže: "*Ni na koga brzo ne polaži ruku! Ne budi dionikom tuđih grijeha! Sam sebe čuvaj čista!*"

4. Recipijenti

"...Dječak ostane kao mrtav, tako da su mnogi govorili: 'Umro je.' Ali ga Isus uhvati za ruku te ga podigne, i on ostade stojeći."

(Mk 9,26-27)

Za izvještaj s potpunijim podacima o recipijentima (spol, dob, profesionalni, obrazovni, religiozni profil i dr.) bilo bi potrebno provesti sistematsko istraživanje, što je, obzirom na delikatnu prirodu stvari, teže izvesti. Ovlašnom procjenom moglo bi se reći da, što se spola i dobi tiče, nekog pravila nema. Od upućenih u *Radosnoj vijesti* saznajem da u pogledu religiozne pozadine pristupaju uglavnom katolici. No iz vlastitih kontakata znam da većim skupovima prisustvuje i izvjestan broj onih koji su privučeni na bazi onog duhovno-sinkretističkog interesa o kojem je bilo riječi u uvodu u rad, bilo da su ateisti ili nekonvencionalni teisti. Čini se da je često znatiželja glavni motiv: vidjeti, iskusiti, potvrditi, opovrgnuti.

Uloga recipijenata u čitavom zbivanju nije samo pasivna. Postoji čin tzv. svjedočenja. Bilo za vrijeme propovjedi, bilo nakon samog čina iscjeljivanja, na poziv propovjednika ili samoinicijativno, recipijenti izlaze za govornicu, odnosno do mikrofona da bi izrekli svoje svjedočanstvo. Može biti riječ o nekome tko je već prije primio iscjeljenje pa sada govori o svom iskustvu, a može biti riječ o trenutnom iskustvu koje se odmah objavljuje na opću radost. Svjedočanstava ima doista najraznovrsnijih i često odišu nerealnim entuzijazmom, a većinom se odnose na zdravstveno stanje. Jedna je žena srednjih godina tako svjedočila da je bila dva puta u kliničkoj smrti, da je imala jedanaest operacija (od artroze kukova do jetre), a da se nakon iscjeliteljske seanse osjeća izliječenom od polovice tijela na dolje; došla je ponovo s vjerom da će se proces izliječenja dovršiti. Mladi muškarac svjedočio je da su mu bolovi po čitavom truhu, mučnine, također nestali nakon jedne od seansi. Žena srednjih godina ispričala je kako je cijeli život bila vezana uz katoličku vjeru, i kako je u neko doba počela osjećati kako je stalno nešto pritišće i kao neki glas koji joj suflira; ustanovljeno je kako je to bio duh koji je simulirao Mariju Čiji je kult štovala, te je istoga oslobođena. Najsubjektivnija su ona svjedočenja koja se čuju na licu mjesta nakon iscjeljivanja. Mlađa žena svjedočila je da su joj višegodišnje menstrualne tegobe sada nestale. Jedna djevojka svjedočila je (plačući za to vrijeme a i dugo nakon toga) da je izliječena od kožne bolesti od koje je

bolovala. Nešto opipljivijim činilo se svjedočanstvo djevojke koja je izjavila kako joj je jedna noga bila kraća (što je bilo evidentno iz njezina hoda i nakon iscjeljenja), a da joj se nakon iscjeljenja nešto produžila. Čudo produljivanja ruku i nogu, inače, nije strano karizmatiskim krugovima⁴.

Pri samom činu iscjeljivanja do vidljivih reakcija dolazi većinom kod žena. Ako je ima, uglavnom se radi o nekoj vrsti emocionalne ustreptalosti ili ganuća. Kada ih iscjelitelj dotakne i, na primjer, nakon kraćeg vremena izusti: "Sad Gospode", dio žena je znao klonuti unatrag. Od nekolicine skeptika koji su se podvrgli tom činu saznao sam da tome pridonosi i činjenica da ih je iscjelitelj sam lagano gurnuo unatrag. Ipak, dio žena ostao je ležati na podu još neko vrijeme potom, zatvorenih očiju (sl.3). U tim trenucima

Slika 3.

do izražaja dolazi uloga pomoćnika, a to su upućeni vjernici. Oni se, znajući što se obično zbiva, raspoređuju duž redova recipijentata stajući im iza leđa. Ako se osoba zanjše ili počne padati unazad, oni su tu da je prime i pažljivo polože na tlo. Ostaju uglavnom pored osobe dok god ova leži, nastojeći joj pomoći u tom osjetljivom trenutku. To čine bilo držeći svoje ruke ispred tijela osobe dlanovima prema njoj (kao što to inače bioenergetičari rade), bilo držeći osobu za ruku, čelo ili participirajući u njezinoj sreći ili suzama. Ukoliko reakcije neke osobe prijeđu izvjesnu granicu (histeričan plač jedne djevojke, tjelesna egzaltacija jednog mladića) oni će je izvesti van i pružiti pomoć; takve se situacije smatraju posljedicom prisustva Svetog Duha.

4. Vidi Hunter, 1988: 195.